

Stichting **Thijssse's Hof**

*Planten- en vogeltuin in het
Bloemendaalsche Bosch*

**JAARVERSLAG
2017**

Van de voorzitter

Het afgelopen jaar 2017 was een bijzonder jaar, want na een dienstverband van 7 jaar nam Roland Brakel afscheid als hovenier. En dat was jammer, want hij heeft in al die jaren met verstand van zaken de Hof beheerd en onderhouden. En ook voor de vrijwilligers was zijn vertrek een gemis. Er zat dus niets anders op dan op zoek te gaan naar een nieuwe beheerder-hovenier voor Thijsse's Hof.

En gelukkig is dat goed geslaagd, want Johan Görtemöller kwam als beste kandidaat uit de bus en is inmiddels al weer een vertrouwd gezicht geworden voor de trouwe bezoekers en voor de vrijwilligers. En omdat Johan uit het (groene) onderwijs komt, heeft hij de afgelopen periode ook veel (oud) scholieren van hem kunnen inzetten en enthousiasmeren in de Hof. We hebben het dus enkele maanden zonder beheerder-hovenier moeten stellen en dat heeft gevolgen gehad voor het onderhoud. Bij het aantreden van Johan in augustus bleek er nogal wat achterstallig onderhoud in de Hof, dat gelukkig inmiddels allemaal achter ons ligt.

In 2017 is voor Thijsse's Hof begrippen fors gedund; enkele grote eiken en beuken zijn geveld om licht te krijgen in de Hof. En later in het jaar zijn ook een aantal plekken opengemaakt, waarmee voorkomen wordt dat Thijsse's Hof dichtgroeit. Of zoals Ger Londo het ooit uitdrukte: "de verhouding tussen bos en open landschap is uit zijn verband gegroeid". Ooit startte in 1925 de Hof als een relatief kaal gebied. Maar door de natuurlijke successie en de ligging in het Bloemendaalse Bos is het eindstadium een hoog opgaand beuken-eikenbos. En we willen in Thijsse's Hof meer dan alleen maar een bos.

De bedoeling is om zoveel mogelijk verschillende duinmilieu's te laten zien en dat kan dus alleen als er af en toe (flink) wordt ingegrepen. En naar mijn overtuiging zijn we nog niet uit gesnoeid en uit gezaagd. Kortom, er zullen wellicht in de toekomst nog wel wat verduisterende bomen worden gekapt.

Het is een genoegen om te zien dat het Scholenpad nog altijd een groot succes kent. Duizenden kinderen van de basisscholen uit de omgeving leggen in Thijsse's Hof de basis voor liefde voor en kennis van de natuur. Dat is ook één van onze missies; de jeugd het belang, maar vooral het plezier bijbrengen van de natuur. Eigenlijk nog altijd zoals onze stichter, Jac. P. Thijsse het bedoeld heeft. Alleen lopen de kinderen nu met een iPhone door de Hof om een plaatje te schieten.

En nog altijd tref ik opa's en oma's of jonge gezinnen die steeds weer aangeven zelf ook als kind in de Hof een bezoek te hebben gebracht met hun schoolklas. Toen nog de Lagere School. Inmiddels hebben we dan ook al vele generaties bereikt.

Het beheer, de educatie en alles wat we in Thijsse's Hof met meer dan 50 vrijwilligers en onze beheerder-hovenier tot stand brengen, is alleen mogelijk dankzij de donatie van vele mensen. Wij zijn geheel afhankelijk van donaties, omdat we al weer enige jaren geleden de laatste subsidie hebben zien verdampen. Gelukkig merken we dat met het aantrekken van de economie, ook de donateurs weer toenemen. Langs deze weg wil ik u hartelijk danken voor uw bijdrage en hoop dat u ook in de toekomst als donateur aan Thijsse's Hof verbonden wilt blijven.

Onderzoek 20 jaar duingrasland

In de jaren 1995 – 1997 werd door G. Londo een inventarisatie gemaakt van de plantengroei in Thijssse's Hof. Vorig jaar werd de inventarisatie van het bos herhaald waarover in het Jaarverslag 2016 bericht werd. In 2016 en 2017 werd de inventarisatie van enkele graslandvakken door Londo herhaald.

Hoewel de herhaling minder intensief gebeurde en daardoor minder volledig is, zijn wel conclusies te trekken uit de veranderingen die zich hebben voorgedaan.

Allereerst betreft het graslandvak G3 dat tussen het gazonpad in het grasland langs de vijver en de demonstratiestrook is gelegen. In grote lijnen is de soortensamenstelling dezelfde gebleven. Nieuwe soorten zijn o.a. soldaatje, duinroosje, ruige anjer en betonie. Dat duidt in het algemeen op een gunstige ontwikkeling vanuit het oogpunt van natuurwaarde.

Wat het meest opvalt, is een toename van 'natte' soorten waaronder riet, moerasrolklaver, veenwortel en scherpe zegge. Enkele 'droge' soorten zijn duidelijk afgenomen: kleine pimpernel en knolboterbloem. Het is duidelijk dat deze veranderingen zijn veroorzaakt door de gemiddeld hogere neerslag van de afgelopen jaren waardoor ook het gemiddelde grondwaterpeil is gestegen. Wanneer zich een aantal droge jaren zullen voordoen, zal het omgekeerde proces plaatsvinden. Dan nemen de natte soorten af en de droge toe. Dergelijke veranderingen hebben zich in het verleden regelmatig voorgedaan (o.a. beschreven in het boekje 'Thijssse's Hof – tachtig jaar natuurontwikkeling') en zijn karakteristiek voor duinvalleimilieus.

Een verandering die consequenties heeft voor het beheer is de toename van de ruigtesoorten - grote brandnetel (ontbrak hier vroeger) en gewone bereklauw. Het is een teken dat de voedselrijkdom is toegenomen. Door de verruiging is ook vroege zegge verdwenen. Deze lage en hier zeldzame soort groeide tussen 1977 en 2016 op een plek bij de solitaire meidoorn waar nu grote brandnetel voorkomt.

Het is belangrijk dat dit graslandvak weer een optimaal verschrallingsbeheer krijgt zoals vroeger. In de afgelopen jaren zijn grote delen te laat of in het geheel niet gemaaid waardoor ruigten zich hebben kunnen ontwikkelen.

Die verruiging is mede gestimuleerd door bovengemelde tijdelijke vernatting waardoor de afbraak van organisch materiaal bevorderd werd.

Zonneroosje

Graslandvak 2 betreft de duinrooshelling. Hier is geel zonneroosje nog verder toegenomen en domineert nu overal. Evenwel is niet de indruk verkregen dat allerlei andere soorten daardoor weggeconcurrereerd worden. In grote lijnen is de soortensamenstelling van de duinrooshelling vrij constant gebleven en ook de zeldzame blauwe bremraap groeit er nog steeds.

Schaafstro heeft zich op de duinrooshelling sterk uitgebreid evenals dat in andere delen van de Hof het geval is. Bij tijdelijk niet maaien, hetgeen op diverse plekken is gebeurd, gaat de soort sterk overheersen en ontstaat een ruigte. Dat moet dus niet gebeuren. Verder valt de uitbreiding van diverse soorten op die van relatief voedselrijke en vochthoudende bodem houden, o.a. rode klaver, vogelwikke en gewone ereprijs. De duinrooshelling, die vroeger een droog-schraallandkarakter had, gaat daardoor meer lijken op een 'gewoon' grasland. Ook de toename van beemd kroon en bevertjes past in deze ontwikkeling. Het duinroosje is wat afgenomen, maar dat is meer een gevolg van het gevoerde beheer dan van veranderingen in het milieu. Mede door de toegenomen vegetatieproductie is een goed maai-beheer vereist waarbij kleinschalig voldoende duinroosjes moeten worden uitgespaard. **Lees verder op pag. 11**

Even voorstellen:

Johan, onze nieuwe beheerder/hovenier is halverwege 2017 met veel enthousiasme begonnen aan zijn veelomvattende baan. Hij geeft een kort verslag.

7 juni begonnen met werken op de Hof,
16 juni ondertekening van het contract,
16 juli sleutelbeenbreuk (Roderik springt in),
1 augustus officieel van start.

Veel plannen:

Blotevoetenpad
Open- of stilteplek
Kunst in de Hof
Herstellen hekwerk, etc.

Onderhoud:

Er was wat achterstand in het onderhoud, het maaien van de graslanden was hoognodig. Kleine bomen worden groot, dus er moest worden uitgedund op verschillende plekken. Dan is het lekker als je wat extra handen hebt in de vorm van jonge jongens die de maatschappelijke stage komen lopen. En het stoer vinden om met zagen in de weer te zijn.

Jaarmarkt:

Op de eerste zaterdag van september is er altijd de jaarmarkt in Bloemendaal. Ook dit jaar weer drukbezocht en veel mensen gesproken. Secretaris Carla in de stand.

Storm:

In de herfst kwamen er wat takken naar beneden en versperden paden. Een hele klus die niet op de planning staat.

Bankje:

Een "oud" bankje op een nieuwe plek. De plek

is inmiddels zeer in trek bij bezoekers. Het geeft een andere kijk over de vijver.

Natuurwerkdag:

'Wel doen niet doen' dat was de vraag. Ik zei:

"Wel doen" en dus op de valreep ingeschreven. Het werd een zeer geslaagde dag. Er is een begin gemaakt met het blotevoetenpad. Gezellige sfeer en leuke mensen. Ook eigen vrijwilligers deden mee. **(Foto's: Johan)**

Sneeuw:

Veel schade door sneeuwval, takken braken af door het gewicht van de sneeuw. Grove den, jeneverbes en andere bomen en struiken hadden veel te lijden.

De kop is eraf, ik heb er zin in. Leuke mensen om mij heen, een gezellige sfeer.

Met nieuwe ideeën zijn we 2018 ingegaan!
Johan Görtemöller, beheerder/hovenier

Duinhondskruid

Toen in 1995 besloten werd om het zeldzame orchideetje hondskruid op het in 1985 aangelegde duintje te introduceren, werd bewust uitgegaan van zaad van de dichtstbijzijnde groeiplaats in de duinen bij Wijk aan Zee. Dat is een juiste keuze gebleken, vooral toen duidelijk werd dat het in de duinen om een apart en zeldzaam voorkomend type hondskruid gaat!

Bij het onderzoek naar deze soort hebben natuurtuinen een belangrijke rol gespeeld. In mijn natuurtuin te Scherpenzeel groeit hondskruid sinds 1982 en is voortgekomen uit zaad dat uit Zuid-Limburg is verzameld. Daar groeit de soort in het kalkgrasland. Zowel daar als in mijn natuurtuin bloeit de soort volop in de 2e helft van mei en in juni. Wanneer ik in die tijd in Thijsse's Hof kwam, was daar nog geen bloei van hondskruid te bespeuren. Daar begon de bloei pas eind juni en duurde tot eind augustus. Toen ik enkele exemplaren vanuit de duinen bij Wijk aan Zee naar mijn tuin overbracht, bleef de bloeitijd gelijk. Het verschil in bloeitijd werd dus niet veroorzaakt door klimaatverschillen tussen kust en binnenland.

Bij nader onderzoek waaraan ook C.A.J. Kreutz en R. Slings meewerkten, bleken er meer verschillen te zijn tussen het 'duintype' en het 'kalkgraslandtype' en was het gerechtvaardigd om het duintype als nieuwe variëteit te beschrijven: Duinhondskruid (*Anacamptis pyramidalis* var. *dunensis*). Deze variëteit onderscheidt zich van de typische variëteit Gewoon hondskruid (*Anacamptis pyramidalis* var. *pyramidalis*) door een latere bloeitijd, een meer gedrongen habitus en een meestal kortere min of meer eironde bloeiaar met gemiddeld lichtere (lichtpurperroze) bloemkleur. Een ander verschil is de enigszins S-vormig heen en weer gebogen stengel.

Gewoon hondskruid is in Europa wijd verspreid, maar Duinhondskruid heeft slechts een klein verspreidingsgebied en is beperkt tot het Nederlandse duingebied en tot duinen in Normandië en Bretagne. Vermoedelijk komt de variëteit ook op de Kanaaleilanden voor. Vroeger groeide Duinhondskruid ook in de Belgische en aangrenzende Noord-Franse duinen.

In Nederland was Duinhondskruid voor 1950 bekend van de kalkrijke vastelandduinen en van Texel, Voorne en Schouwen. Op voornoemde

eilanden is de variëteit verdwenen en op veel plaatsen in de vastelandduinen sterk achteruitgegaan. Het is jammer dat bij herintroductie van hondskruid op Voorne in de heemtuin Tenella-plas Gewoon hondskruid is gebruikt en geen Duinhondskruid!

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is Duinhondskruid in Thijsse's Hof sterk toegenomen tot meer dan honderd exemplaren. Natuurtuinen kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud van zeldzame soorten!

Ger Londo

Literatuur

Londo, G., C.A.J. Kreutz & R. Slings, 2016. *Anacamptis pyramidalis* (L.) L.C.M. Rich. var. *dunensis* Londo, Kreutz & Slings nov. var. (Duinhondskruid), een nieuw taxon voor de Nederlandse flora

Wespspin is Tijgerspin

In 2017 hebben we in Thijsse's Hof opvallend veel Tijgerspinnen. Normaal hebben we ieder jaar enkele exemplaren van deze soort, die al zo'n twintig jaar vanuit Zuid-Europa in ons land aanwezig is.

We hebben niet 1, 3 of 5 exemplaren, maar letterlijk honderden. In het zogenoemde heide-deel en in het duingrasland ten oosten van de centrale vijver zien we overal kleine open plekjes in de vegetatie met een web met de kenmerkende verticale, witte, zigzag, verdichte spinselband. In de afgelopen jaren zaten de Tijgerspinnen vooral in de plukjes struikheide, dus ver van de paden. Het publiek hoort op de paden te blijven en kan dan niet goed naar de speciale webben van de Tijgerspin kijken. Dat is in 2017 wél goed te zien. Een flink aantal webben zit dicht bij de paden. De bezoekers van de Hof kunnen heel goed de kleine open plekjes zien, die de spinnen hebben gemaakt, met het verticale web met de witte zigzag-band.

Deze opvallende spin stelt ons voor meerdere raadsels:

- * Hoe maakt hij/zij een open plekje in de vegetatie, en waarom?
- * Waarvoor dient die witte zigzag band in het web?
- * De ei-cocon heeft aan de bovenkant een dichtgespannen 'deukje'. Waarom bovenop? Over die witte, verticale band leest men verschillende verklaringen: om de spin te camoufleren, om het silhouet van het web te breken, of om het web te verstevigen.

In augustus worden de ei-cocons van de spin gemaakt. Wanneer je wekelijks in de hof komt, kun je de ontwikkeling goed volgen. Eerst zijn er heel veel webben met spin.

Dan zie je verschil komen in de kleinere mannetjes en de vrouwtjes. De vrouwtjes worden steeds dikker en het aantal webjes wordt minder. Er komen open plekjes in de vegetatie zonder web. De mannen zijn kennelijk aan het verdwijnen. Daar is wel een (dramatische?) reden voor te bedenken. De groot geworden vrouwtjes vangen nu volwassen veldsprinkhanen. In de natte vegetatie bij de vijver lijken weinig of geen veldsprinkhanen te zitten. Daar zie ik geen door eieren opgezwollen vrouwen en verschijnen geen ei-cocons.

Nu heb ik het volgende vermoeden gekregen door alle feiten te combineren. De veldsprinkhaan speelt daarin een centrale rol. De veldsprinkhanen lopen en klimmen gewoonlijk door de vegetatie. Springen is vooral als letterlijke noodsprong, om gevaar te ontwijken. De Tijgerspin heeft minstens één volwassen sprinkhaan als voedsel nodig om eieren te kunnen ontwikkelen in haar lijf. Door een open plekje in de vegetatie te maken, dwingt de spin de sprinkhaan te springen in plaats van te lopen. De verticale witte zigzag is een duidelijk aanlandingspunt voor de sprinkhaan, maar een dodelijk. De rest van het web is mogelijk te fragiel op een volgroeide sprinkhaan vast te houden. Her en der lees je wel, dat de Tijgerspin graag veldsprinkhanen eet, maar een samenhangend verhaal over de levenswijze van de spin ben ik nog niet tegen gekomen. Dus tot ik een degelijke verklaring lees, houd ik vast aan het idee, dat de verticale witte zigzagband in het web en de open plek om het web van de Tijgerspin speciale aanpassingen zijn om veldsprinkhanen te vangen.

Over het onderzoek naar het vreemde schoorsteentje op de cocon en het ontstaan van het open plekje in het gras vertel ik u in het volgend jaarverslag.

Dik Vonk

Net zat die eekhoorn nog daar... Nee dáár! Herfstpad 2017 Foto DS

Het Scholenproject

In een gedigitaliseerde wereld vinden de groep 6 leerlingen het nog steeds leuk om met een plankje, een vragenlijst en een potlood hun weg door de Hof te zoeken. Het geeft leerlingen de mogelijkheid om de natuur te ervaren door te voelen, ruiken, proeven, luisteren en kijken. Het gaat hierbij om de verwondering en beleving van de natuur. Zo raken de leerlingen verbonden met hun natuurlijke omgeving.

Dit jaar namen 26 scholen uit Bloemendaal, Overveen, Aerdenhout, Heemstede, Haarlem, Santpoort en Velsbroek deel aan het scholenproject: 37 klassen met in totaal een kleine 1000 leerlingen.

Hoewel het vrijwilligersbestand een aantal verlaters liet zien, is de omvang licht gegroeid. We hebben een aantal kundige, enthousiaste vrijwilligers mogen begroeten waarmee een verbetering van de paden is ingezet, die in 2018 verder gestalte moet krijgen.

Tijdens het Winterpad was een van die verbete-

ringen duidelijk zichtbaar. Samen met Johan is in het instructielokaal geëxperimenteerd met gordijnen, die een scheiding tussen het vogelspotten en de overige opdrachten vormden. Dit geeft leerlingen het gevoel in een vogelkijkhut te staan. De ervaringen waren veel belovend en in 2018 zal een meer permanente constructie worden gemaakt.

De "stilteplek", die Johan heeft gecreëerd achter de werkschuur, bleek een prima spot om naar de zang en roep van vogels te luisteren. We hebben daar dankbaar gebruik van gemaakt. Een van de leerlingen noemde het een "heilige plek". Dit gaf ons het gevoel op de goede weg te zijn.

De lang gekoesterde wens voor een waterpomp is in een eindfase gekomen. Begin 2018 wordt een ouderwetse zwengelpomp geplaatst bij de werkschuur. Er zijn nieuwe opdrachten in de maak die volgend jaar in het educatieprogramma zullen worden opgenomen.

Financiën

Voor het eerst sinds jaren hebben we een geringer verlies geleden dan de jaren ervoor. De stijgende lijn van steeds meer verlies is omgebogen naar minder verlies. Het was te danken aan meer en hogere donaties. Voor het eerst sinds jaren zijn er meer nieuwe donateurs bijgekomen dan er door overlijden en opzeggingen verdwenen zijn. Ons donateursbestand lijkt te stabiliseren op een aantal van circa 1000 donateurs. Toch vragen wij u ons te helpen met het werven van nieuwe donateurs. Neem familie, vrienden of kennissen mee op een mooie wandeling in de Hof en maak ze donateur!

Van het waterleidingbedrijf PWN, de Kennemer Golf & Country Club en de Vereniging Natuurmonumenten mochten we het afgelopen jaar weer donaties ontvangen.

De J.C.Ruigrok Stichting schonk € 10.000,- te besteden aan een nieuw ingangshek en de verbetering van de zichtbaarheid en daarmee de vindbaarheid van de Hof. Samen met de nog bestaande bestemmingsreserve van de Louisa van der Velden Stichting en de Bredius Stichting kunnen we ons totale hekwerk rondom renoveren.

Diverse activiteiten zoals verhuur van ons instructielokaal, betaalde rondleidingen, gegeven lezingen en hogere bijdragen van scholen hebben ook geholpen het verlies te beperken. Het vertrek van onze hovenier Roland Brakel en het daarop volgende hovenierloze tijdperk van 3 maanden leidde tot lagere loonkosten maar dat voordeel

werd deels teniet gedaan door wervingskosten voor de nieuwe hovenier. Het waarnemen voor de hovenier door diverse vrijwilligers, in de drukste tijd van het jaar, is gezien de werkbelasting voor de vrijwilligers ook niet kosteloos verlopen, zij hebben daarvoor een dagvergoeding gekregen.

De afhankelijkheid van opbrengsten uit vermogen, legaten en schenkingen blijft belangrijk. Ook in 2017 hebben wij uit ons vermogen moeten putten om het verlies te compenseren. Wel was de vermogenstoename door een goed beursjaar hiertoe voldoende en met de opbrengst van enkele legaten is het vermogen zelfs toegenomen.

De uitgaven zijn onveranderd gebleven door een verder zuinig beleid. De grootste kosten zijn lonen en sociale lasten voor onderhoud en beheer. Onze nieuwe hovenier Johan Görtemöller heeft mede daarom een arbeidscontract voor 80% .i.p.v. 100%. Onze vrijwilligers blijven ook de handen uit de mouwen steken zowel in de tuin als bij de begeleiding van de schoolkinderen en bij rondleidingen.

Denkt u ook eens aan een jaarlijkse schenking per vastgelegde overeenkomst periodieke gift in geld, volledig en drempelvrij aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Wij willen u daar graag bij helpen en hebben de formulieren daarvoor. Ook met legateren kunnen wij u van dienst zijn.

Exploitatierkening 2017 (alle getallen in €)

Inkomsten

Donaties	35.860
Donaties NM, PWN en KG&CC	1.785
Ontvangsten kas, boeken, diversen	1.793
Scholenbijdrage	3.763
Rente, dividenden, winsten	7.497
Huur lokaal, rondleidingen	3.975
	_____
Subtotaal inkomsten	54.673
Exploitatietekort	<u>7.669</u>
Totaal	<u>62.342</u>

Uitgaven

Lonen en soc. lasten	40.522
Onderhoud park	2.127
Huisvesting en energie	4.782
Kantoor, post, internet	2.464
Beheer, bank, representatie	3.267
Educatieve activiteiten	818
Drukwerk	2.654
Eenmalige kosten hovenier	3.683
Inrichting	<u>2.025</u>
Totaal	<u>62.342</u>

Het exploitatietekort is afgeboekt van de algemene reserve.

In 2017 ontvingen wij een schenking van € 10.000,- van de J.C.Ruigrok Stichting, te besteden aan een nieuw toegangshek en het deels vervangen van het omringende hek.

Wij ontvingen enkele legaten van in totaal € 4.850,- van mevr. E.D.M. van Unen, mevr. C.C.K. de Jong en nog een toevoeging aan een al eerder ontvangen legaat van mevr. S.M. 't Hooff.

De schenking is toegevoegd aan de bestemmingsreserve en de legaten worden toegevoegd aan de algemene reserve; zie onderstaande balans.

Balans per 31 december 2017

Activa

Effecten	367.174
Kas	170
Banksaldi	35.934
	<u> </u>
Totaal	<u>403.278</u>

Passiva

Vooruit ontvangsten	17.336
Legaten	4.850
Bestemmingsreserve	21.680
Algemene reserve	<u>359.412</u>
Totaal	<u>403.278</u>

Bestuursleden, v.l.n.r. Bart van Tooren (beheer), Carla Meyer-Wortelboer (secretaris), Henk Wijkhuisen (voorzitter), Dick Saher (educatie, redactie), Johan Görtemöller (hovenier/beheerder) Jan Leemreize (educatie), Dik Vonk (beheer), Geert Jan Haan (penningmeester)

Een beestenboek in Thijssse's Hof

Al sinds jaar en dag wordt in het jaarverslag een terugblik gegeven over de broedvogels in de Hof. En dat is niet zo gek, want elk jaar werden door de vorige voorzitter, Willem Holthuisen, in de vroege ochtenduren de broedvogels geïnventariseerd. En daar hoorde ook de controle bij van de 16 nestkasten in de Hof.

En aangezien ook de huidige voorzitter al meer dan 40 jaar broedvogels inventariseert, is deze traditie voortgezet. Bij het krieken van de dag loop ik in het voorjaar wekelijks door de Hof. Iedereen ligt dan nog op één oor, maar de vogelwereld is rond zonsopkomst op z'n best. Overal zang van vogels en in principe is een zingende vogel, die langdurig rond dezelfde plek wordt gehoord (en gezien) een broedvogel. Uiteraard is het meest zekere als je een nest vindt, maar dat is niet eenvoudig. Een merelnest of een ekster nest is makkelijk te vinden, maar in die ruim veertig jaar dat ik broedvogels inventariseer, kan ik nesten van kleine vogels op mijn twee handen tellen.

Al zitten er veel fitissen en nachtegalen in de duinen; ik heb nog nooit een nestje gevonden. Nu zoek ik er ook niet bewust naar, want het geeft alleen maar verstoring. Wel ben ik bij toeval in de afgelopen decennia op een nestje gestuit van de kneu, de graspieper en de gekraagde roodstaart om er maar eens drie te noemen. Makkelijker zijn natuurlijk de nesten te vinden van grote grondbroeders, zoals Kievit, kleine plevier en destijds de wulp, die ooit massaal in de Kennerduinen heeft gebroed. Maar al deze genoemde soorten broeden niet in Thijssse's Hof.

De enige nesten die ik jaarlijks vindt, zijn de nestjes in de nestkasten. Vooral pimpelmees en koolmees broeden sinds jaar en dag in de Hof. En jarenlang de holenduif, die het in de bosuilkast prima naar zijn zin had. Helaas in 2017 blijkbaar niet meer, want de kast bleef leeg. Waarom dan de bosuil niet eens in "zijn" kast is gaan broeden, ik weet het niet. Wel hoor je in de wintermaanden de bosuil 's nachts in en om de Hof. Maar kennelijk zijn er betere plekken om te broeden in de omgeving.

Terug naar de nestkasten: er waren 15 kasten bezet, met daarin 9 koolmezen en 6 pimpelmezen. De koolmezen hebben soms een tweede

legsel gemaakt en in totaal zijn er 73 eieren gelegd en 64 jongen uitgevlogen. En inderdaad, die 9 jongen zijn dus dood gegaan, maar dat hoort bij de natuur.

De pimpelmees levert altijd enorm grote nesten. Opvallend is de laatste jaren dat er altijd minimaal 8 eieren worden geproduceerd, maar meestal wel iets meer. Van die zes pimpelmezen hebben er twee nog een tweede legsel gemaakt en in totaal 84 (!) eieren, waarvan er 68 zijn uitgevlogen.

Woont hier ook al een Pimpel..!?

Zoals elk jaar konden bezoekers van het Instructielokaal genieten van de koolmezen in de kast die in de Linde hangt, voor de deur. Een camera geeft een inkijkje in het nest, waar de koolmees in 2017 acht jongen heeft grootgebracht.

De aandacht gaat vooral uit naar vogels, maar wie op de knieën gaat, ontdekt dat Thijssse's Hof een enorme hoeveelheid verschillende insecten huisvest. Wie daarover meer wil weten kan terecht op www.waarnemingen.nl onder "Thijssse's-Hof, waar ons bestuurslid Dik Vonk een waslijst aan insecten op heeft gezet. Met exotische namen als hyena, geel beertje, schedeldrager en huismoeder.

En natuurlijk komen er ook zoogdieren voor in de Hof, al zie je die niet zo vaak. De vos zie ik 's ochtends vroeg wel eens scharrelen op zoek naar prooi. En als het donker is hoor je een hoop kabaal in de struiken en is een egel op zoek naar iets lekkers. De mol zie je zelden, maar de mols-

hopen verraden zijn aanwezigheid. Bij het instructielokaal komt de eekhoorn nootjes halen uit een speciaal voor hem opgehangen voederkast. En op de grond zie je af en toe een muis wegschieten. De rosse woelmuis, een spitsmuis of de bosmuis zijn het meest algemeen.

Heel bijzonder was op 6 juni de aanwezigheid van een damhert. We vonden die dag overal verse sporen en keutels en het beest had zich duidelijk tegoed gedaan aan onze planten in de demonstratiestreek.

Het was niet moeilijk om het hert te vinden achterin de Hof; moeilijker was om hem (het was een jong mannetje) uit de Hof te krijgen. Als een soort cowboys hebben we het beest opgejaagd en uiteindelijk over het hek gekregen. Gelukkig kunnen damherten hoog springen als ze willen. Maar het is onvoorstelbaar wat één dier kan aanrichten in zo'n kleine tuin. Kun je nagaan wat een ramp het is voor de flora en de ecologie van de duinen, de Amsterdamse Waterleidingduinen in het bijzonder. Maar gelukkig wordt daar nu na jarenlang gedraai iets aan gedaan. De vraag is wel of het op tijd komt voor het ree. De laatste jaren zien we bij ons broedvogelonderzoek in de Kennemerduinen steeds minder reeën. Aan de kust zijn ze bijna helemaal verdwenen, terwijl ik daar wekelijks wel kleine groepjes damherten aantref. Bijzonder is ook dat de damherten evenals in Zandvoort ook in Santpoort en Bloemendaal tot diep in de woonwijken lopen. Wie 's avonds langs de Duin en Kruidber-

gerweg fietst of rijdt, moet oppassen niet tegen een damhert aan te botsen. Ze lopen daar overal: op de weg, op de aangrenzende weilanden en in de bosrand. Een paar jaar geleden ben ik zelfs nabij de Ruïne van Brederode met mijn fiets tegen een hert aangereden!

Af en toe kom je ook vreemde schepsels tegen..

Overigens nog één aardige anekdote. De achtervolging en verwijdering van het damhert in de Hof was het eerste wapenfeit van Johan Görtemöller, onze beheerder-hovenier, die op zijn eerste werkdag achter een damhert aan mocht rennen!

Henk Wijkhuisen

Kievitsbloem

Vervolg "Grasland" pag. 3

Over geel zonneroosje (*Helianthemum nummularium*) valt nog het volgende te vermelden. In de Hof groeit de ondersoort *ovatum* met vrij brede ovale bladen die van onderen groen zijn. Deze ondersoort komt momenteel niet in Nederland voor, maar groeide vroeger in de duinen bij Cadzand (Zeeuws Vlaanderen). In de aangrenzende Belgische duinen komt de ondersoort nog wel voor.

De ondersoort *nummularium* met smallere bladen die van onderen witviltig zijn, komt wel in Nederland voor en is beperkt tot Zuid-Limburg. Deze ondersoort is nooit in de Hof geïntroduceerd. De ondersoort *ovatum* is waarschijnlijk afkomstig van het Dr. Jac. P. Thijsssepark in Amstelveen waar de ondersoort plaatselijk massaal groeit. Het is bekend dat er vroeger uitwisseling van plantmateriaal met de heemparken in Amstelveen heeft plaatsgevonden. *Ger Londo*

Indien onbestelbaar:
Mollaan 4, 2061 BD Bloemendaal

Colofon

Samenstelling van het bestuur van Stichting Thijssse's Hof:

Drs. H. Wijkhuisen, Driehuis, voorzitter
Drs. C.M.M. Meyer-Wortelboer, Bloemendaal, secretaris
Drs. G.J.H. Haan, Haarlem, penningmeester
Dhr. J.A.H. Leemreize, Overveen, lid
Dhr. D.H. Saher, Haarlem, lid
Dr. B.F. van Tooren, Bilthoven, lid
Drs. D.H. Vonk, Haarlem, lid

Correspondentieadres:

Mollaan 4, 2061 BD Bloemendaal.
Tel. 023-5262700

E-mail: info@thijsseshof.nl

Meer informatie over Thijssse's Hof op onze website: www.thijsseshof.nl

Openingstijden van de Hof:

1 maart – 1 april: 9.00 – 16.00 uur, maandag gesloten

1 april – 1 november: 9.00 – 17.00 uur, maandag gesloten

1 november – 1 maart: 9.00 – 16.00 uur, zondag en maandag gesloten

N.B.: Pasen en Pinksteren: zondag en maandag open

Van 25 december t/m 1 januari is de Hof gesloten.

Beheerder-hovenier: Johan Görtermöller
Vervangend beheerder-hovenier: Yneke Bettink / Sander Hartveld
De (vervangend) beheerder-hovenier is

gedurende de openingstijden aanspreekbaar voor een vraag, suggestie of extra informatie en is voor u herkenbaar aan een bordeauxrode shirt met logo. Het kantoor bevindt zich rechtsom in het instructielokaal; de werkschuur bevindt zich achter in de Hof bij de composthoop.

Rondleidingen:

Iedere eerste zondag van de maanden maart t/m september om 14.00 uur.

Groepen op afspraak: bel 023-5262700 of info@thijsseshof.nl

Gebruik instructielokaal:

Scholen en groepen kunnen contact opnemen via info@thijsseshof.nl

Donatiebetaling 2018:

Heeft u uw donatie voor 2018 al betaald? Heel hartelijk dank! Zo niet, dan is dit een mooie herinnering om het alsnog te doen.

Belangrijk te weten: Thijssse's Hof is een ANBI waardoor uw gift fiscaal aftrekbaar is. Als u vastlegt dat u voor minstens 5 jaren een vast bedrag geeft dan is de fiscale aftrek zelfs drempelloos en dus geheel aftrekbaar, zie www.belastingdienst.nl en anders helpen wij u daar graag mee.

Ons bankrekeningnummer is:

IBAN nr. NL59ABNA0500729891 ten name van: Stichting Thijssse's Hof te Bloemendaal

Foto voorpagina: Bloeiwijze Gevlekte aronskelk. Deze en de andere foto's in het verslag zijn gemaakt, tenzij anders aangegeven, - door Ekke Wolters.

St. Jansvlinder op Grote centaurie